

on ilmunud odavate rahvaraamatutena, mis siiski osaliselt rahuldasi teaduslikke nõudeid ja milline kuju oli ainukeseks võimaluseks kirjastust leida. Nii on avaldatud umbes 3000 muinasjuttu, nalja ja kohalikku juttu. Kõige silmapaistvam E.-i folkloristlik teos on »Eesti mütoloogia« (1920), tähtis just selle poolest, et käsitleb tänapäev rahva seas elavat müütost. Teos ise on tekkinud Gananderi »Mythologia Fennica« mõjutusel, ja seda on mitmeid aa. täiendatud ja silutud. Ülalmainitud töö on ka välismaail tähelepanu äratanud ja on ilmunud Leipzigiis dr. E. Erkesi tõlkena (1925), märkustega varustatult, nime all »Eestische Mythologie«. Ka on E. avaldanud kirjutisi Kalevipoja kohta, tähtsam neist »Kalevipoja esiisad« (1910, II tr. 1920). Muinasjutte käsitleva uurimusest on tähelepanuväärne »Vaade ennemuistsete juttude maailma« (1925). Rahvalaulude-koguna tuleks mainida »Eesti rahvalaulud« (1920). — Suurt huvi on E. tunnud ka soome rahvaluule vastu. Ta on tõlkinud soome rahvaeepose »Kalevala« eesti keelde (I osa 1891, II 1898; II trükis I 1912, II 1922, III tr. I 1925) ja on olnud seega üheks esimeseks Soome kultuuri lähendajaks Eestile. Ka on ta ühena esimestest toonud meile oma kirjutisi soome laensõnu, neid kohase eestikeelse sõna puudumisel tarvitusele võttes ja nii (võib-olla alateadlikult) tervendavat soome mõju toonud saksa ja vene mõjudele vastukaaluks, rikastades sel viisil eesti sõnavara. — Ka on E. ajakirjanikuna ja kõnelejana Eestis tutvustanud Soome maad ja rahvast. E. ei ole piirdunud tegevusega folkloori vallas. Kuigi töö teistel aladel pole nii kõrgelt hinnatav kui rahvaluules, on see kultuur-ajaloolisest seisukohast küllalt tähtis ja väärrib tähelepanu. Nii on E. teotsenud ilukirjanikuna. Ta on tegu teinud mitmete ilukirjanduse harudega. On kirjutanud lüürilisi luuletusi, ballaade, näidendeid ja kunsteepose. Viimaseid on avaldatud kolm. »Kõu ja Pikker« (1885, III tr. 1919), »Kuldja« (1923) ja »Kaks kuningapoega« (1926). Need on E.-i kõige väärtuslikumad ilukirjanduslikud teosed ja loodud rahvaluule aineil. Ballaadidest on mainida parematena »Valgjärve sünd«, »Truu Meeme«, loodud samuti rahvaluule aineil. Lüürikas on E. oma kuiva ja kaine loomu tõttu vähem tähelepanu äratav kui eepikas. Lüürilised luuletused, millede keel ja stiil küll J. Bergmanni (vt.) mõjutusel tunduvalt paranesid, on E.-i tähtsusele vähest lisa toonud. Kahvatud on ka E.-i näidendid. — Kirjandus-ajaloolist tähtsust omavad E.-i avaldatud eesti vanemate kirjandustegelaste elulood 6 andes, pealkirjaga »Tähtsad mehed« (1882—84), milles käsitletakse tegelasi Läti Henrikust ja Stahlist kuni Jannseni ja Jakob-

sonini. Eluloolist materjali meie ärkamisaja naisluuletaja kohta pakub kirjutis »Koidula Kroonlinnas« (1915). — E.-i ajaloolisest avaldustest võiks mainida »Eesti-, Liivi-, Kuramaa ajalugu« (1877), hiljemini III tr. ilmunud nime all »Eestimaa ajalugu« (1919). Teos on esimesi E.-i kirjutatud raamatuid. Veel on E. välja annud rea populaar-ajaloolise sisuga raamatuid. — Pikem uurimus eesti kohanimede üle on ilmunud raamatuna *Liber census Daniae* (1920), mis on ainuke sellelaadiline pikem eestikeelne kirjutis. Ka omab E. rikkalikku kogu Eesti kohanimed, millel on suur väärtus keeleteadusele ja ajaloo-uurimisele. Kohanimede algupära kohta on E. avaldanud lühemaid ja pikemaid kirjutisi »Eesti Kirjanduses«, »Eesti Keeles«, »Postimehes« ja mujal. Kirjutised ilmutavad arhiivmaterjali tundmist. — E.-i sulest on kahes osas ilmunud raamat »Eestlaste sugu«, I osa 1909, II 1911 (II tr. 1922). Teoses on antud ülevaade Läänemere-soome rahvastest ja nende keeltest, on lähemalt iseloomustatud üksikuid sugurahvaid, kirjeldatud nende praegust elujärge ja arenemiskõrgust. — A. 1886 Soomes käies tutvus E. Soome tähtsama karskustegelase dr. A. A. Granfeltiga ja hakkas sest ajast peale tegelema karskusaate õhutamiseks. Kodumaalt eemal olles, Kroonlinnas, saatis ta algajale juhtnõore ja põhikirju karskusseltside asutamiseks. Õige laiaulatuslik on E.-i karskustöö kirjanduse kaudu. Raamatus »Karskuse liikumise ajalugu« (1913) annab E. ülevaate karskusliikumise arenemisest. Ta on ka ajalehtedes ja kalendrites sellesisulisi kirjutisi avaldanud ning karskust propageerivaid näidendeidki kirjutanud (Alkoholi õnnetus, Kalevi kannupoisid j. t.). E. on tunduvalt meie karskusliikumise praegust sihti määranud, on seega meie uuema-aegse karskustöö rajaja. — Oma mitmekesiseid huvisid on E. avaldanud suurel hulgal ajakirjanduses, on teinud kaastööd meie tähtsamaile ajalehtedele ja ajakirjadele, nii »Eesti Kirjandusele«, »Eesti Keelele«, »Odamehele«, »Postimehele«, »Päevalehele« j. t.; on kirjutanud E. R. Muuseumi Aastaraamatus, »Eesti Kultuuris«, E. Ü. S. Albumites ja ajakirjas »Finnisch-Ugrische Forschungen«. — Vanema kirjandustegelaseks on E. 1912. a. peale Eesti Kirjanduse Seltsi eestseisuse liige ja rahva muistevara põhjaliku tundjana E. R. Muuseumi juhatuse esimees. Oma teaduslikkude teenetega on E. ka Soomes väärilist tunnustust leidnud. Nii on ta valitud välisliikmeks Soome Kirjanduse Seltsi, Soome-Ugri Seltsi, Soome Muinasmälestiste Ühingu ja Kalevala Seltsi poolt. Poliitilisest elust on E. eemal seisnud ega kuulu ühtegi poliitilisse erakonda.